

velký průmyslový projekt v postindustriální době? Jedná se o grantový výzkum v Polsku, kde výzkumný tým pod vedením P. Skalníka studuje společenské souvislosti výstavby dodatečných bloků uhelné elektrárny Opole. Livia Šavelková sklídila úspěch svým filmem *Lacrosse*: to je způsob života. Podobně i Michal Pavlásek s dokumentárním filmem o migrantech překračujících balkánské hranice. Mezi 11 etnografickými filmy se též vyjímá čínský dokumentární snímek *Strýc Tianshun*.

Celkově lze říci, že česká antropologie a česká etnologie byly tentokrát zastoupeny viditelně. Účast samozřejmě ovlivňují vzdálenosti. Dubrovník byl pro naše antropology nedaleko, zatímco Interkongres 2017 bude v Ottawě a 17. světový

kongres se bude konat v brazilském Florianópolisu v roce 2018. Zda se tam vypraví někdo z České republiky, teprve ukáže čas. IUAES od změny stanov, kdy prioritu dostalo individuální členství a od posledního světového kongresu v Manchesteru 2013 vykročil správným směrem – získává autoritu mezi antropology a etnology vskutku celého světa. Činnost vědeckých komisí dostala prioritu a doufejme, že tento trend bude pokračovat. Finanční podporu z prostředků IUAES získávají nejlepší výzkumné projekty a publikace v edici IUAES. Spolupráce IUAES s WCAA bude sílit, ať už vznikne nová společná organizace, nebo ne.

Petr Skalník (FF UPa Pardubice)

Žena, náboženství a genderové vztahy (Turín, 9.–11. 11. 2016)

V rozlehlém, futuristicky vyhlížejícím kampusu Univerzity Turín (Università di Torino – Campus Luigi Einaudi) proběhla ve dnech 9.–11. listopadu 2016 reprezentativně zastoupená mezinárodní konference s emblematickým názvem *Žena, náboženství a genderové vztahy (Woman, Religions and Gender Relations)*. Organizována byla skupinou mladých italských badatelek pod institucionální záštitou teprve druhým rokem působící Společnosti pro studium náboženství a genderu (International Association for the Study of Religion and Gender) a Oddělení pro kulturu, politiku a společnosti Univerzity Turín (Dipartimento di Culture, Politica e Società, Università di Torino). Vedle řady odborníků a odbornic z italských univerzitních pracovišť napříč sociálními vědami se jí zúčastnili i badatelé z Brazílie, České republiky, Francie, Nizozemska, Polska, Portugalska, USA a Velké Británie. České barvy během třídního odborného

setkání hájili sociální historikové z Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd České republiky, kteří se připojili k nemnoha badatelům mužského pohlaví v převážně ženském odborném fóru.

Podle italských organizátorek bylo jejich ambiciózním úmyslem artikulovat v italském akademickém prostředí dosud nepříliš frekventované téma specificky ženské religiozity, traktované ať již z dominantní perspektivy *gender a postcolonial studies*, nebo antropologie, etnologie, filozofie, teologie či historických věd. Úvodní, jazykově italský den konference otevřel kulatý stůl věnovaný tématům žen, náboženství a genderových vztahů (*Donne, Religioni e Relazioni di Genere*), sledovaných z perspektivy institucionalizace (E. Ruspini, Milano-Bicocca), praktikovaného náboženství (F. Garelli, Turín), sociální relace mateřství-panenství (P. Donadi, Urbino), „femininního ducha církve“ (I. Zuanazzi, Turín), nebo ženského angažmá v duchovní službě

římskokatolické církve (L. Berzano, Turín). Odpolední zasedání dvou následných italských sekcí bylo otevřeno nejprve panelem nazvaným *Za ženskou religiozitu: duchovní prožitky, představy a alternativy*. Genderovým vztahům, rolím a příležitostem v britském novopohanském hnutí na příkladu komunity Glastonbury byl věnován příspěvek E. Pierini (Řím), následovaný prezentacemi k tématům pohanské spirituality mimo patriarchální rámce monoteistických náboženství (E. Bernacchi, Florencie), osobnosti Marie Magdaleny v apokryfních evangeliích (E. Graziani, Coimbra) a pohřebním rituálům napříč náboženskými kulturami jako imanentnímu příkladu transcendentálních ženských kompetencí (M. Scaratti, Janov). Podvečerní panel *Náboženská identita a proměny statusu* byl adresován veřejnému náboženskému angažmá žen, a to i za cenu ztráty vlastní subjektivity (C. Bertolo, Padova), nebo původní náboženské identity při konverzi k buddhismu (M. A. Bianchi, Aix-en-Provence). Opětovně otevřena byla i aktuální otázka ženského diakonátu v římskokatolické církvi (M. Chilese, Triveneto) a smíšených manželství jako platformou ženské náboženské radikalizace (M. T. Bordogna a A. Mascena, Milano-Bicocca/Bergamo).

Druhý den odborného setkání otevřel nejprve obsáhlý vstupní komentář britské badatelky Kristin Aune (Coventry), která diskutovala jedno z jejích aktuálních témat – (re)prezentaci náboženství britskými feministickými weby. Angažování britských feministických organizací v náboženských a konfesních diskusích, jazyk jejich webových prezentací, a hlavně komentářů a diskusí, role a možnosti feministického sekularismu nebo inkluzivní role náboženských komunit – to byla některá z témat, která K. Aune sledovala při analýze webových stránek v časovém rozpětí let 2002–2014. Jedním z markantních výsledků jejích pozorování bylo konstatování značně kritického, až útočně

agresivního jazyka v tématech věnovaných tradičním institucionalizovaným náboženstvím, a naopak až nekritické otevřenosti vůči muslimkám, hledajícím na britských feministických webech pomoc v úskalích v procesu hledání nové identity za hranicemi britského islámu.

Genderové problematice v náboženských a kulturních souvislostech islámu bylo ostatně věnováno i jednání jedné z dopoledních paralelních sekcí nazvané *Gender a islám*. Feministická dilemata veřejné akceptace burek (C. Peroni a E. Rapetti, Padova/Miláno), ženské konverze k islámu v nizozemském prostředí (L. Schrijvers, Utrecht), náboženské vzdělávání mladých muslimek v Madridu (J. Lems, Madrid) nebo role egyptských žen v místních mešitách (L. Ferrero), to byla témata jednoho z dvojice dopoledních panelů. Dopolední zasedání náleželo i sekci s přitažlivým pojmenováním *Mysticismus, spirit(u)alismus a polyteismus*, v jejímž rámci byla prezentována témata „silných ženských osobností“, ať již mystiček Anděly z Foligno († 1309) a Terezie z Avily († 1582) v díle Georgese Bataille (W. Pawlett, Wolverhampton), britských afroamerických imigrantek (F. P. Guignard a G. Pedrucci, Fribourg/Bologna) a brazilských žen praktikujících rituály tradičních náboženství afrického kontinentu (D. Calvo, Rio de Janeiro), nebo slezských spiritistek z doby před vznikem československého státu (M. Jemelka a J. Štofanič, Praha). Odpolední paralelní panely otevřely problematiku *Genderu, náboženství a migrací*, respektive variability podob mateřství v prostředí hinduismu. Druhý jmenovaný panel náležel k nejpočetněji navštíveným a pozorně sledovaným, ať již sledoval problematiku náboženské travestie (C. E. Lorea, Leiden), mateřských tantrických kultů (P. E. Rosati, Řím), popřípadě lidových náboženských praktik a strategií hinduistických žen (L. Trinco, Řím). Současně probíhající panel k migračním

souvislostem ženské religiozity evokoval specifický svět a podmínky latinskoamerických přistěhovalců z řad evangelikálních církví v Itálii (F. Scrinzi, Glasgow), ženských hnutí a feminizmu v komunikaci křesťanských a muslimských žen napříč Evropou (L. Nyhagen, Loughborough), ordinace žen v severoamerickém a evropském mormonském hnutí (A. Halford, Coventry) či genderu a sexuality v prostředí italských žen filipínského původu (C. Nardella, Milano).

Poslední den konferenčního jednání byl věnován zasedání trojice sekcí, z nichž první byla určena tématu *Ženství a mužství v náboženstvích*: přednášeny byly otázky ženské tělesnosti v posvátných tancích křesťanství a hinduismu (M. C. Mortillaro, Milano-Bicocca), hybridní a multiplikované religiozity z perspektivy postkoloniálních studií (D. Oosten, Amsterdam), specifik islámské religiozity mužů a žen v případové studii z prostředí marocké univerzity (D. Saddik a Bouazzi, Casablanca) a ženství jako normativního ideálu a sociální praxe v římskokatolickém prostředí (K. Leszczyńska, Krakov). Tematicky přitažlivějším a metodologicky propracovanějším bylo zasedání paralelní sekce s názvem *Proměna ženských rolí v náboženských organizacích*, v níž zazněly příspěvky k biografii první německé rabínky Reginy Jonas (S. Sinclair, The Open University), proměnám ženských laických římskokatolických organizací 19. století do podoby zbožných bratrstev (D. Gruziel, Florencie), pastoračním výzvám v prostředí jihoasijské diaspory na Apeninském poloostrově (S. Bonfanti) a proměnám rolí Amish žen (F. Handrik, Birmingham). Setkání ve finále vyústilo v blok artikulující nejaktuálnější témata náboženských studií, panel nazvaný *Náboženství a ženská sexualita*, v němž až na polskou badatelku S. Urbańskou (náboženství, globální migrace a genderová revoluce) vystoupili mladí nizozemští studenti doktorských studií N. van der Brandt (promyšlení emancipace

na pozadí náboženských tradic, Utrecht), J. Wiereng (tělesnost a sekularita, Groningen) a A. van Raemdonck (ženská obřízka egyptských žen, Gent).

Bylo-li cílem mladých italských pořadatelek z řad postdoktorandů otevřít na italské akademické půdě dosud spíše přehlížené téma ženské religiozity a genderových vztahů, do značné míry se jim to listopadovým setkáním na půdě turínské univerzity podařilo. Jejich téma přilákalo k účasti na třídním odborném zasedání v devíti panelech bez vstupního kulatého stolu řadu italských, evropských a zámožských odborníků a odbornic, zabývajících se prostřednictvím metodologické optiky a s terminologickou výzbrojí *gender a post-colonial studies* otázkami aktuálního ženského náboženského života. A to ať již v postsekulárním světě euroamerického prostoru, nebo tradičních v křesťanských, muslimských, či dálněvýchodních náboženských komunitách na starém kontinentu, v Jižní a Severní Americe nebo jihovýchodní Asii. Pořadatelkám se podařilo rytmizovat aktuální témata *gender studies* retrospektivními vystoupeními historiků, antropologů či etnologů, narážejících ovšem na terminologické bariéry a omezenou sémantickou propustnost *gender studies*. Právě pro reprezentanty jiných sociálněvědních oborů než dominantních *gender studies* byla konference branou k novému způsobu artikulace (ne)tradičních témat dějin a přítomnosti náboženství. Silnou stránkou retrospektivně koncipovaných prezentací se ukázal jejich bližší vztah k analytickému traktování témat, v dominantních *gender studies* často ulpívajících na deskriptivním povrchu. Zjevné to bylo především v těch vystoupeních, která byla věnována migračním tématům, často bez znalosti starších a nepopíratelně inspirativních prací britských nebo německých historiků náboženství. Na skromně zastoupenou historickou

obec muselo naopak impulzivně zapůsobit silné společenské angažmá reprezentantek *gender studies*, a to i ve výzkumu náboženských kultur, odmyslím-li si ojedinelé prezentace příslušnic některých periferních křesťanských komunit, které odborné setkání pojaly jako příležitost k apoštolátu. V propojení paradigmatu genderu, specificky ženské religiozity, postkoloniálního a postsekulárního

světa však rozhodně většina přítomných badatelek a badatelů spatřovala ideální platformu prolínání kontemporálních a retrospektivních výzkumů pestré směsice sociálních věd. Jistě se jim i v českých sociálních vědách brzy dostane zasloužené pozornosti.

Martin Jemelka – Jakub Štofanič
(MÚA AV ČR, v. v. i.)

Konference Aboriginal North America and Europe: Strengthening Connections

Ve dnech 11.–13. listopadu 2016 se na Univerzitě Adama Mickiewicze v Poznani konala multidisciplinární konference zaměřená na původní obyvatele Severní Ameriky. Tu zorganizovala Fakulta anglistiky. Přestože se jednalo o mezioborovou mezinárodní konferenci, převažovali přednášející z pracovišť zaměřených na anglistiku, literaturu a kulturní studia se specializací na Kanadu a USA. Oproti největší evropské multidisciplinární konferenci týkající se severoamerických indiánů – *American Indian Workshop*, byla účast etnologů a antropologů minimální. Obsahem konference byly transatlantické perspektivy na témata vážící se k původním obyvatelům Ameriky. Konferenci pořádaly jak dvě pravidelné účastnice *American Indian Workshopu* – Elżbieta Wilczyńska se Zuzannou Buchowskou, tak vedoucí Centra pro kanadskou literaturu Agnieszka Rzepová.

Setkání zahájil profesor Hartmut Lutz z University of Greifswald příspěvkem „*Teorie vychází z příběhu – znalosti původních obyvatel a západní akademie*“. V něm diskutoval současné „objevování již dávno poznaného původními obyvateli“ a limity karteziánského myšlení. Zdůraznil hloubku poznání předávaného formou „ústní tradice“ a upozornil na důležitost

tohoto poznání i pro současnou společnost v nejširším slova smyslu.

Dalším plenárním řečníkem byl Radosław Palonka z Jagellonské univerzity v Krakově, který přiblížil projekt zaměřený na neinvazivní metody archeologického výzkumu dávných pueblanských komunit z oblasti Mesa Verde, na němž se právě i ve spolupráci s indiány podílí.

Setkání bylo komorní – probíhal pouze jeden panel, proto se všichni účastníci velmi dobře poznali a měli šanci důkladně si naslouchat a také diskutovat. Dominovalo literárně-vědní zaměření. Panel týkající se interpretace děl napsaných indiány odrážel současný plošný zájem o texty určitých indiánských tvůrců – v průběhu konference nepřekvapivě dominovala analýza textů Shermana Alexieho a Geralda Vizenora, v příspěvku Brygidy Gastzoldové zaměřená na vojáky ve světových válkách, v příspěvku Julie Siepakové na koncept přežití. Tento koncept přežití konkrétně v poezii Wendy Roseové diskutovala Monika Kocotová.

Další blok byl zaměřen na umění, zejména na specifické pojetí estetiky a metodologie – na příkladu divadla prezentovala téma Eugenia Sojková ze Slezské univerzity Katowice, na příkladu fotografií a práce se symboly a jejich paralelu s evropským